

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та науково-педагогічної роботи

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

19" вересня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА**

Освітня програма «Фізична терапія, ерготерапія»
Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія
Галузь знань 22 Охорона здоров'я
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії
Курс IV

Івано-Франківськ 2025/2026

Програму розроблено:

1. Лаврикова Оксана Валентинівна, завідувачка кафедри, кандидат біологічних наук, професорка кафедри;
2. Козій Тетяна Петрівна, кандидат біологічних наук, доцентка;
3. Васильєва Наталія Олегівна, кандидат біологічних наук, доцентка;
4. Данильченко Світлана Іванівна, кандидат медичних наук, доцентка;
5. Верещакіна Вікторія Вікторівна, кандидат медичних наук, доцентка;
6. Фурсенко Артем Олександрович, викладач кафедри.

Програму розроблено на основі Освітньо-професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та Положення про організацію та проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти у Херсонському державному університеті (наказ ХДУ № 521-Д від 17 листопада 2023 року).

Декан медичного факультету _

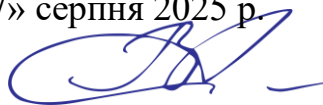

_ Головченко І.В.

Затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувачка кафедри

Лаврикова О.В.

Схвалено науково-методичною радою факультету

Протокол № 1 від «26» серпня 2025 р.

Голова ради

Васильєва Н.О.

Керівниця навчального відділу
“19” вересня 2025 року

Вікторія ЯЦЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИК

Вступ (загальна інформація про практику, коротка анотація, термін практик)

Виробнича практика з фізичної реабілітації є одним із засобів забезпечення ефективності та якості підготовки майбутніх фахівців із відновлення здоров'я людини.

Виробнича практика доповнює та поглиблює теоретичну та практичну підготовку здобувачів, створює умови для закріплення набутих та отримання нових умінь і навичок, необхідних при оздоровленні та реабілітації людей різних верств населення.

Відповідно до навчального плану спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія виробнича практика з фізичної реабілітації проводиться у 8 семестрі, її тривалість становить 8 тижні.

Виробнича практика дозволяє у спеціальних оздоровчих закладах ознайомити здобувачів:

- з роботою, статутом та правилами внутрішнього розпорядку, матеріально-технічною базою спеціальних оздоровчих закладів;
- з основними напрямками роботи спеціалістів на базах практики, об'єктом і предметом роботи, програмами, планами;
- з документацією та правилами її оформлення;
- з сучасними тенденціями науково-технічного прогресу, їх суттю та врахуванням у практичній діяльності;
- з фаховою літературою, яка знаходиться в бібліотеках спеціальних оздоровчих закладів;
- з передовим досвідом роботи фахівців.

Структура практичної підготовки

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів ECTS	Форма Контролю	Опис, мета
ОК 31	Виробнича практика	12	Захист /диф. залік	підготовка здобувачів до виконання роботи фізичного терапевта та отримання практичних навичок

1. Мета, основні завдання та формат (очний, дистанційний, змішаний, екскурсія, виїзна) практики;

Метою виробничої практики є формування у здобувачів базових професійних, практичних знань, вмінь та навичок, особистісних якостей фізичного терапевта, та ерготерапевта, необхідних для успішної роботи в центрах спортивної медицини та реабілітації, санаторно-курортних закладах, спеціалізованих інтернатах для осіб з особливими потребами, реабілітаційних та фізіотерапевтичних відділеннях, спортивних школах, оздоровчо-лікувальних установах, сучасних SPA-центрах і т. і.; формування прагнення до професійного самовдосконалення; закріпити теоретичні знання з курсів вивчених дисциплін спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія освітньо-професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ознайомити здобувачів з характером і особливостями їх майбутньої спеціальності в спеціальних оздоровчих закладах.

Основними завданнями виробничої практики на даному етапі є:

- вивчення структури оздоровчо-лікувальних, реабілітаційних установ;
- ознайомлення із задачами, які стоять перед цими установами;

– ознайомлення з методами і організацією роботи, зі змістом та умовами праці фізичного терапевта, ерготерапевта, інструктора ЛФК, спеціаліста з лікувального масажу та фізіотерапії;

– поглиблення та закріплення теоретичних та практичних знань, отриманих здобувачами при вивченні спеціальних дисциплін;

– практична підготовка до самостійної роботи в якості фахівця з фізичної реабілітації;

– збір матеріалів для продовження виконання досліджень з теми курсової роботи.

Формат проведення практики: виробнича практика організовується в очному форматі з відривом від навчання (в умовах подовження воєнного стану і тимчасового переміщення університету може бути частково або повністю проведена у дистанційному режимі за рішенням адміністрації університету)

2. Програмні результати навчання та компетентності

Очікувані компетентності та ПРН

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	ЗК	ФК (СК)	ПРН
ОК 31	Виробнича практика	ІК ЗК12	СК10	ПР 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій (додаток 1) Стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія галузі знань 22 Охорона здоров'я для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), та за потреби, модифіковувати поточну діяльність.

3. Програма (види, зміст і обсяг завдання (робіт), форма виконання) практики

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій завідувач кафедри та груповий керівник розкривають перед студентами мету практики, знайомлять їх з базами практики, основними завданнями, порядком проходження практики та оформлення звітної документації.

Зміст і оцінювання практики

№	Назва робіт/завдань	Форма звітності (таблиці, графіки, фото-, відео, презентація, тощо)	Кількість балів за виконання робіт/завдань (max)
1.	Ознайомлення з матеріально-технічною базою практики	Презентація	5 б.
2.	Проходження курсів на платформі «Plus by Physiopedia».	Фото сертифікату	20 б.
3.	Спостереження за проведенням комплексної фізичної терапії фахівцем з фізичної терапії	Презентація	10 б.
4.	Проведення комплексу терапевтичних вправ для пацієнтів/клієнтів	Відео, фото	25 б.

5.	Проведення курсу масажу для пацієнтів/клієнтів	Відео, фото	20 б.
6.	Проведення фізіотерапевтичних процедур для пацієнтів/клієнтів	Відео, фото	20 б.
7.	Складання реабілітаційних програм з фізичної реабілітації для пацієнта/клієнта певної нозології	Реабілітаційна програма, відео	60 б.
8.	Загальне оформлення та ведення звіту про результати практики, презентація результатів практики, захист практики	Заповнений звіт про результати практики», тека звітних матеріалів	20 б.
9	Позитивний відгук керівника від бази практики	Характеристика	20 б.
Загальна кількість балів:			200 б.

Примітки:

Загальна кількість балів:

-200 балів (для здобувачів галузі знань 22 Охорона здоров'я - 200 балів) відповідно до Порядку оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти спеціальностей галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у Херсонському державному університеті (наказ від 31.08.2023 № 370-Д)

4. Організація проведення практики

Виробнича практика на 4 курсі може здійснюватися за такими формами проходження практики:

– очна - основна форма проходження практики, що передбачає безпосереднє перебування здобувачів на базі практики, розташованій в Україні чи за кордоном, протягом встановленого терміну практики;

– онлайн (дистанційна) - форма проходження практики, що може бути застосована у виняткових випадках (в умовах воєнного стану, тимчасове переміщення університету, карантинні обмеження, участь здобувачів у міжнародних програмах обміну тощо) за умови виконання повного обсягу програми практики без безпосереднього перебування здобувачів на базі практики;

- змішана форма – форма, яка передбачає виконання частини завдань, передбачених програмою практики, в очному форматі, іншу частину – дистанційно.

Документальне забезпечення практичної підготовки включає:

- договори про проходження практики;
- службова від факультету на проходження практики;
- наказ про проходження практики;
- службова про проведення контрольного заходу;
- розпорядження проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи про проведення контрольного заходу;
- семестровий звіт факультету про проходження практики відповідно плану-регламенту ХДУ поточного навчального року)

Контроль за організацію та проведення практичної підготовки здобувачів на факультеті здійснюють:

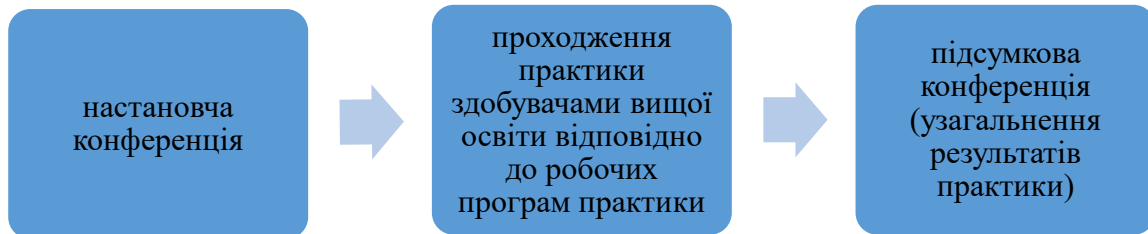
- декан факультету;
- завідувач/завідувачі кафедр;
- керівник практик від факультету (відповідальна особа за проведення практики на факультеті).

Відповідальність за виконання програми практики покладено на:

- гаранта освітніх програм;

- керівника/керівників практики від університету (за якими закріплені здобувачі відповідного виду практики):
- керівника практики від бази практики.

Практична підготовка здобувачів включає три етапи.

На першому етапі практики проводиться настановна конференція, на якій:

- завідувач кафедри та керівники розкривають мету та основні завдання практики, знайомлять здобувачів з базами практики, порядком проходження практики, видами робіт, порядком оцінювання, оформлення звітної документації та процедурою контрольного заходу.

На початку практики здобувачі вищої освіти повинні отримати інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, порядком отримання документації та матеріалів.

Основні обов'язки керівників практик та студентів- практикантів під час проходження практики

Обов'язки керівника практики від факультету:

- контролює готовність баз практики і подає свої пропозиції, погоджені з деканатом, завідувачу практики університету за місяць до початку практики;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед виходом студентів на практику, у тому числі й настановчої конференції, де знайомить студентів з порядком проходження практики та з технікою безпеки; надає студентам необхідні документи: направлення, завдання-програму, індивідуальне завдання, щоденник, журнал обліку роботи, відомість диференційованої оцінки, методичні рекомендації тощо;
- повідомляє студентам про систему звітності практики;
- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість проходження практики відповідно до програми;
- проводить інструктаж студентів, забезпечує їх необхідною допоміжною методичною документацією (пам'ятками, методичними розробками, списком рекомендованої літератури, посібниками тощо);
- проводить настановчу конференцію на базі практики разом з керівниками; закріплює студентів за робочими місцями;
- по закінченню практики протягом 7-ми днів подає завідувачу практики університету письмовий звіт про її проведення за затвердженою в університеті формою.

Обов'язки керівника практики від університету:

- облік відвідування здобувачами протягом терміну практики;
- забезпечення виконання здобувачами програми практики;
- консультування здобувачів щодо підготовки та оформлення звітної документації, особливості оформлення виконаних завдань, підготовку доповіді, повідомлення, виступу тощо;
- подання звітної документації;
- аналізування виконання програм практики й доповідь про її підсумки на засіданнях кафедри;

- складання підсумкового звіту, який подається керівникові практики факультету.

Обов'язки групового керівника практики:

- розподіляє разом з керівником від бази практики студентів на робочі місця;
- надає методичні рекомендації щодо складання індивідуальних календарних планів проходження практики студентів і затверджує їх після погодження з керівником від бази практики;
- знайомить керівників від бази практики з програмою практики й обов'язками, які покладаються на них;
- забезпечує постійне керівництво та контроль за виконанням індивідуального плану кожним студентом і надає необхідну допомогу;
- надає консультації студентам щодо виконання індивідуальних завдань і робочої програми практики;
- періодично інформує декана факультету, завідувача кафедри, факультетського керівника практики про хід практики, вирішує з ними поточні питання;
- контролює виконання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку, контролює ведення керівником від бази практики обліку відвідування студентами практики;
- підводить підсумки практики, оцінює роботу кожного студента та складає звіт про підсумки проведення практики і надає його факультетському керівникові;
- у складі комісії бере участь у прийомі заліків з практики.

Обов'язки керівника практики від бази практики:

- забезпечує якісне проведення інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;
- забезпечення обліку проходження практик здобувачів; Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляє університет;
- здійснює. підготовку відгуку на кожного здобувача, відображаючи виконання програми практики;
- веде облік виконаної кожним студентом роботи та оцінює її. Після закінчення практики дає письмову характеристику роботи студента. На запрошення кафедри бере участь у підсумковій конференції.

Обов'язки здобувача, який проходить практику:

- до початку практики одержати консультацію щодо оформлення документів (на конференції з практики або в індивідуальному порядку);
- своєчасно прибути на базу практики;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- у повному обсязі виконати всі завдання програми практики;
- скласти індивідуальний план і затвердити його у групового керівника;
- вести «Звіт про результати практики» та своєчасно подавати його на перевірку;

проходити практику за строками, визначеними у наказі по університету. Зміна терміну проходження практики з поважних обставин або продовження терміну практики проводиться за рішенням кафедри, погодженого з деканатом, і затверджується розпорядженням першого проректора університету.

Контроль під час практики складається з поточного і підсумкового.

Здобувачі вищої освіти несуть повну відповідальність за виконання робочої програми практики. Студент, який не виконав у повному обсязі робочу програму практики або отримав негативну залікову оцінку з практики, відраховується з університету за поданням декана факультету. У разі невиконання повного обсягу програми практики за поважної причини студент за поданням його заяви на ім'я ректора університету з доданням відповідних документів залишається на повторний курс.

За результатами проходження практик здобувачем подається звіт за результатами практики для перевірки та оцінювання. Вимоги до структури та обсягу звіту з практики представлені у робочих програмах практик.

Методи навчання

У процесі практичної підготовки використовуються такі методи навчання:

- словесні методи: презентація, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, виконання ситуаційних вправ та обговорення проблемних ситуацій;
- наочні методи: мультимедійна презентація, демонстрація;
- практичні методи: розв'язання практичних та аналітичних завдань, метод проєктування, виконання індивідуальних завдань, тренінг тощо.

5. Методичні рекомендації

Звіт оформлюється в друкованому вигляді на аркуші А4, 14 шрифтом, інтервал 1,5, вирівнювання по ширині, обсяг – 300 слів. Звіт має містити такі обов'язкові складники:

- загальна характеристика видів роботи, що виконувалися під час практики,
- самоаналіз якості виконання завдань з практики, характеристика труднощів, що виникали під час проходження практики,
- загальна оцінка результатів проходження практики (які знання поглиблено, яких нових знань і вмінь набуто тощо), побажання щодо покращення умов проходження практики.

Звіт має бути оригінальним твором, виконаним самостійно кожним студентом.

6. Система та критерії оцінювання, формування підсумкової оцінки.

За результатами виконання завдань практики та успішного захисту на звітній конференції, здобувач отримує **підсумкову оцінку**.

Підсумкова оцінка виробничої практики нараховується за накопичувальним принципом і є сумою таких компонентів:

Сумарна оцінка за проходження практики складається з 3 оцінок: оцінка діяльності здобувача від бази практики, оцінка за проведену роботу від керівника практики від університету і оцінка, отримана на захисті результатів практики під час заліку.

Відповідно до 200-бальної системи оцінювання, унормовану в університеті оцінки у балах розподіляються наступним чином:

- Оцінка від бази практики –максимально 20 балів;
- Оцінка від керівника практики від кафедри – 100 балів
- Захист результатів практики на заліку – 80 балів.

Критерії оцінювання

Від бази практики

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
20-16	Відмінно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання всіх завдань практики (плани-конспекти та інші документи)
15-11	Добре	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання більшості завдань практики
10-6	Задовільно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані не в повному обсязі письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики

0-5	Незадовільно	Якщо характеристика від бази практики негативна, до заліку не надані або частково надані письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики
-----	--------------	---

Від керівника практики від кафедри

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
100-90	Відмінно	Конспекти/презентації двох реабілітаційних програм з фізичної реабілітації розроблені повністю у відповідності до методичних рекомендацій. Розроблені реабілітаційні програми мають чітку структуру.
89-74	Добре	Конспекти/презентації двох реабілітаційних програм з фізичної реабілітації розроблені з незначними помилками щодо дотримання основних методичних рекомендацій щодо їх написання. Структура написання програм збережена з певними неточностями.
73-60	Задовільно	Конспекти/презентації двох реабілітаційних програм з фізичної реабілітації розроблені неповністю, мають змістовні помилки. Структура написання програм не збережена.
60-0	Незадовільно	Конспекти/презентації двох реабілітаційних програм з фізичної реабілітації не розроблені або розроблені частково.

Конкретизація оцінювання видів діяльності

№	Вид діяльності здобувача-практиканта	К-ть балів
1.	Проходження курсів на платформі Physiopedia (у кількості 5 курсів)	0-20
2.	Ведення й оформлення Звіт про результати практики роботи студента-практиканта	0-20
3.	Написання двох реабілітаційних програм з фізичної реабілітації	0-70
3.	Звіт-презентація/відеоролик про проходження виробничої практики з фізичної реабілітації в пульмонології та кардіології (інформація про лікувальний заклад, специфіка роботи фахівців з фізичної реабілітації, власні досягнення на практиці тощо).	0-20
4.	Позитивний відгук керівника від бази практики	0-20
5.	Презентація результатів проходження практики на звітній конференції (фото-звіт, відео або медіа презентація) + всі поточні види робіт. Складання заліку з практики.	0-50
Всього		0-200
6.	*Результати неформальної освіти (за наявності підтверджуючих документів)	0-10

Захист результатів практики на заліку

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
60-50	Відмінно	Якщо доповідь і відповіді на запитання вірні й повні. Звіт про результати практики оформлений без зауважень
49-39	Добре	Якщо доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками. Звіт про результати практики оформлений з незначними помилками.
38-27	Задовільно	Якщо доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками. Звіт про результати практики в оформленні має грубі порушення.
26-0	Незадовільно	Якщо доповідь не підготовлена або не розкриває суті проведеної роботи. Звіт про результати практики неоформлений

Здобувач має право оскаржити організацію та результати проходження практики відповідно Порядку оскарження процедури проведення та результатів оцінювання контрольних заходів у ХДУ (наказ від 07.09.2020 № 802-Д), розміщеного за покликанням: <https://ksu24.kspu.edu/s/TanPg>

7. Вимоги до звітної документації.

Звітна документація з виробничої практики складається з таких частин:

1. Звіт про результати практики здобувача-практиканта, оформлений згідно з вимогами, який містить індивідуальний план роботи здобувача на базі практики з позначками про виконання кожного завдання від керівника; відгук-характеристику роботи здобувача від керівника практики;
2. Звіт-презентація/відеоролик про проходження клінічної (навчальної) практики з фізичної реабілітації в пульмонології та кардіології (інформація про лікувальний заклад, специфіка роботи фахівців з фізичної реабілітації, власні досягнення на практиці тощо).
3. Сертифікати про проходження курсів на платформі Physiopedia (у кількості 5 курсів).
4. Складання двох реабілітаційних програм з фізичної реабілітації.
5. Написання звіту про результати проходження практика.

Звіти оформляються відповідно до ДСТУ 3008:2005 або методичних рекомендацій, розроблених на його основі, виконується у Microsoft Word та презентується у Microsoft PowerPoint, або Microsoft PowerPoint Mobile, Google презентації та інших програмах та застосунках.

Завдання до контрольного заходу складаються з таких видів робіт:

- виконання всіх видів робіт;
- оформлення звіту про результати практики;
- написання звіту.

8. Підведення підсумків практики

Підведення підсумків та узагальнення результатів виробничої практики відбувається на підсумковій конференції (на платформі ZOOM з автентифікацією здобувачів), за участі керівників від університету, представників деканату та членів комісії відповідно до Розпорядження ХДУ «Про затвердження складу комісій для проведення заліку».

Звіт та зазначені в програмі практики документи здобувач подає на рецензування керівнику від університету не пізніше ніж за три дні по контрольного заходу (підсумкової конференції). За результатами практики, здобувачі звітують про виконання програми практики та отримані результати практики (виступ 2-3 хв.) розроблені презентації (фотозвіт, відео або медіа-презентація творчого проєкту). Звітна презентація погоджується з керівником від університету та містить відео/фото/скріншоти результатів виконання завдань програми практики.

Після захисту, членами комісії/керівниками від університету/гарантами **за бажанням** можуть бути поставлені питання (1-2 питання) за результатами проходження здобувачем практики.

9. Перелік рекомендованих джерел;

Базова (основна) література:

1. Герасименко І.М. та ін. Фізична терапія у кардіології та пульмонології: навчальний посібник. Київ, 2022.
2. Григус І.М Фізична реабілітація в пульмонології: навчальний посібник. – Вид. 2-ге, виправлене. – Рівне: НУВГП, 2018. - 258 с.
3. Григус І.М., Брега Л.Б. Фізична терапія в кардіології: навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2018. – 268 с.
4. Дж.Х. Вілмор, Д.Л. Костіл Фізіологія спорту. – К. : Олімпійська література, 2014. – 654 с.
5. Дитяча травматологія: [практичний посібник] / [за заг. ред. проф. О.В. Дольницького, проф. Д.Ю.Кривчені, проф. М.Є. Поліщука]. – К. : Книга плюс, 2006. – 470 с.
6. Діагностика рухових можливостей у практиці фізичного терапевта: навчальний посібник / А.В. Ольховик. – Суми: – Сумський державний університет, 2018. – 146 с.
7. Діагностика рухових можливостей у практиці фізичного терапевта: навчальний посібник / А.В. Ольховик. – Суми: – Сумський державний університет, 2018. – 146 с.
8. Діагностика рухових можливостей у практиці фізичного терапевта: навчальний посібник / А.В. Ольховик. – Суми: – Сумський державний університет, 2018. – 146 с.
9. Консервативне лікування сколіозу / В.Я. Фищенко, В.А. Уляшенко, Н.Н. Вовк та ін. – К. : УНІТІ – Атлант, 1994. – 187 с.
10. Лябах А.П. Клінічна діагностика деформацій стопи. - К. :ЗАТ «Атлант ЮЕМСі», 2003. - 110с.
11. Марченко О.К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: Навч. посібник. – К.: Олімпійська література, 2006. – 196с.
12. Мироненко С.Г. Фізична реабілітація при захворюваннях органів дихання: Навчальний посібник. – Полтава, 2019. – 50 с.
13. Михалюк Є.Л., Черепок О.О., Ткаліч І.В. Фізична реабілітація при захворюваннях хребта. Навчальний посібник.- ЗДМУ, 2016. – 90 с.
14. Мухін В.М. Фізична реабілітація : підручник / В.М. Мухін. – Вид. 3-тє, переробл. та допов. – К. : Олімп. література, 2010. – 486 с.

15. Мухін В.М. Фізична реабілітація в травматології: монографія / В.М. Мухін. – Львів: ЛДУФК, 2015. – 424 с.
16. Мятіга О.М. Фізична реабілітація при порушеннях постави, сколіозах та плоскостопості: Методичні рекомендації. – Харків, 1998. – 36 с.
17. Неврологія: підручник / І.А. Григорова, Л.І. Соколова, Р.Д. Герасимчук та ін.: за ред. І.А. Григорової, Л.І. Соколової. – 3-є вид. переробл. та допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 640 с.
18. Олекса А.П. Ортопедія / А.П. Олекса. – Тернопіль : ТДМУ, 2006. – 528 с.
19. Практичні навички фізичного терапевта: дидактичні матеріали / [Бакалюк Т., Барабаш С., Бондарчук В. та ін.]. – К., 2022. – 164 с.
20. Практичні навички фізичного терапевта: дидактичні матеріали / [Бакалюк Т., Барабаш С., Бондарчук В. та ін.]. – К., 2022. – 164 с.
21. Практичні навички фізичного терапевта: дидактичні матеріали / [Бакалюк Т., Барабаш С., Бондарчук В. та ін.]. – К., 2022. – 164 с.
22. Пропедевтика внутрішньої медицини / Децик Ю.І., Яворський О.Г., Нейко Є.М. та ін.; за ред. проф. О.Г. Яворського. – 5-е вид., виправл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – С. 23–56.
23. Пропедевтика внутрішньої медицини / Децик Ю.І., Яворський О.Г., Нейко Є.М. та ін.; за ред. проф. О.Г. Яворського. – 5-е вид., виправл. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – С. 23–56.
24. Профілактор Євмінова як засіб корекції порушень постави у школярів : навч. посіб. / П.Д. Плахтій, В.М. Мухін, В.В. Євмінов, І.О. Куделя. – Кам'янець-Подільський : [Абетка], 2006. – 159 с.
25. Скляренко Є.Т. Травматологія і ортопедія: Підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. / Є.Т. Скляренко. – К.: Здоров'я, 2005. – 384 с.
26. Травматологія і ортопедія: [посібник для практичних занять] / под ред. проф. О.А. Бур'янова. – К.: Книга плюс, 2006. – 135 с.
27. Травматологія та ортопедія: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів Г.Г.Голка, О.А.Бур'янова, В.Г.Климовицький. – Вінниця, 2014. – 416 с.
28. Українська асоціація кардіологів. Клінічні настанови з реабілітації пацієнтів після ІМ, 2023.
29. Фізична реабілітаційна медицина: медична реабілітація ішемічного та геморагічного інсульту. Навчальний посібник для студентів і лікарів / За заг. ред. В.М. Сокрута. - Краматорськ: «Каштан», 2019. -- 245 с. 4. Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи: навч. посібник / Д. М. Воронін, Є. О. Павлюк. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – 143с.
30. Швесткова Ольга, Свєцена Катержина та кол. Ерготерапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 280с.
31. Швесткова Ольга, Свєцена Катержина та кол. Ерготерапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 280с.
32. Швесткова Ольга, Сладкова Петра та кол. Фізична терапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 272 с.
33. Швесткова Ольга, Сладкова Петра та кол. Фізична терапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 272 с.

Допоміжна література:

1. ACSM's Guidelines for Exercise Testing and Prescription, 11th Edition, 2021.
2. American Heart Association (AHA) Exercise Standards. <https://www.heart.org>
3. Chui K.K. Orthotics and Prosthetics in Rehabilitation Orthotics and Prosthetics in Rehabilitation New York. – Fourth Edition – 2020. – 823 pages.

4. Cifu D. X. Geriatric Rehabilitation. Front Cover / D. X. Cifu, H. L. Lew, Mooyeon Oh-Park. - Elsevier Health Sciences, 2018. - 350 p.
5. European Society of Cardiology (ESC) Guidelines 2023–2024. <https://www.escardio.org>
1. Global Initiative for Asthma (GINA 2024). <https://ginasthma.org>
2. Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD 2024). <https://goldcopd.org>
6. O'Sullivan, Susan B. Physical rehabilitation / Susan B. O'Sullivan, Thomas J. Schmitz, George Fulk. Description: Seventh edition. – Philadelphia: F.A. Davis Company. – 2019 – 1505 pages.
7. O'Sullivan, Susan B. Physical rehabilitation / Susan B. O'Sullivan, Thomas J. Schmitz, George Fulk. Description: Seventh edition. – Philadelphia: F.A. Davis Company. – 2019 – 1505 pages.
8. Piepoli M.F., et al. Secondary Prevention through Cardiac Rehabilitation: EAPC Position Paper, 2021.
9. Spruit M.A., et al. An Official ATS/ERS Statement: Key Concepts in Pulmonary Rehabilitation. Am J Respir Crit Care Med, 2013.
10. World Health Organization. Rehabilitation 2030 Framework. <https://www.who.int/rehabilitation>
11. Бандуріна К. В. Фізична реабілітація дітей з церебральним паралічем в умовах спеціальної школи : метод. рек. / К. В. Бандуріна. – Запоріжжя : Вид-во Класичного приватного університету, 2009. – 103 с.
12. Герцик А.М. Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації/фізичної терапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату: монографія / Андрій Герцик; Львів. держ. ун-т фізичної культури. – Львів: ЛДУФК, 2018. – 387 с.
13. Гострі та невідкладні стани в неврології: навч. посібник / О.В. Погорелов, В.М. Школьник, О.М. Бараненко та ін. – Київ : Медкнига, 2017. – 139 с.
14. Ефіменко П.Б. Техніка та методика класичного масажу: [навчальний посібник]. - Харків: «ОВС», 2007. – 216 с.
15. Зінов'єв О.О., Зінов'єва К.О. Засоби і методи фізичної реабілітації при захворюваннях дитячим церебральним паралічем. – Ужгород.: ТОВ ВЕТА – Закарпаття, 1999. - 94с.
16. Клінічне обстеження та семіотика уражень органів і систем у дітей / Ю.В. Марушко, Т.В. Гищак, С.А. Пісоцька, Т. В. Марушко – 5-те видання, перероблене і доповнене. – Київ-Хмельницький, ФОП Сторожук О.В., 2020. – 208 с.
17. Коваленко В.Н., Борткевич О.П. Остеоартроз. Практическое руководство. – К : Морион, 2005. – 592 с.
18. Козьолкін О.А., Ревенько А.В., Медведкова С.О. Хвороба Паркінсона: сучасні аспекти діагностики і лікування. Навч. посібник. 2-ге видання, доповнене та допрацьоване. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2017. – 158 с.
19. Крисъ-Пугач А.П. з співавт. Обстеження та діагностика опорно-рухових розладів у дітей. Київ-Хмельн. - 2002. – 216 с.
20. Медична і соціальна реабілітація: підручник / В. Б. Самойленко, Н. П. Яковенко, І. О. Петряшев [та ін.]. – Київ: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2018. – 464 с.
21. Неврологія : підручник для вищ. навч. закл. I-III р. акред. / Т. І. Кареліна, Н. М. Касевич ; за ред. Н. В. Литвиненко. - 2-ге вид., виправлене. - К. : Медицина, 2017. - 288 с. 6. Нервові хвороби: підручник для лікарів-інтернів / за ред. П.Г. Скочій. – Львів: ЛДМУ, 2000. – 258 с.
22. Остеоартроз. Сучасні методики фізіотерапевтичного лікування: Методичні рекомендації / В.І. Маколінець, Т.М. Гращенкова, А.М. Гаєвська, В.В. Мельник, І.В. Корж, І.М. Чатківська. — Харків : «Крокус», 2017. — 20 с.
23. Фізична реабілітація при ендопротезуванні органів та суглобів: навчальний

посібник [Електронний ресурс] : навч. посібник для студ. спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», спеціалізації «Фізична терапія»/ О.О. Глиняна, Ю.В. Копочинська, І.Ю. Худецький; КПП ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл 173 МБ). – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 190 с.

Інформаційні ресурси

1. Education and Professional Development for Rehabilitation <https://members.physio-pedia.com/>
2. Health-UA: сучасна доказова медицина в Україні — <https://health-ua.com>
3. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1946/1/%D0%9B%D0%A4%D0%9A.pdf>
4. <http://www.utfrm.com.ua/>
5. <https://physrehab.org.ua/>
6. https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8676/lik_masazh.pdf?sequence=1
7. <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
8. <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
9. meddoc.com.ua/fizicheskaya-reabilitaciya-0605/
10. Physiopedia — міжнародна платформа для ФТ <https://www.physio-pedia.com>
11. PubMed <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>
12. Американська асоціація інсульту (American Stroke Association) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.strokeassociation.org
13. Американська асоціація трудотерапії (American Occupational Therapy Association) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.aota.org
14. Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація боротьби з інсультом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://insult.net.ua/>
15. Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація боротьби з інсультом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://insult.net.ua/>
16. Крук Б. Особливості організації процесу фізичної реабілітації осіб із хреботно-спинномозковою травмою в умовах стаціонару [Електронний ресурс] / Богдан Крук, Віра Рокошевська, Олег Білянський, Андрій Герцик // Спортивна наука України. – 2015. – № 2 (66). – С. 17–21. – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/307>
17. Крук Б. Фізична реабілітація осіб з черепно-мозковою травмою [Електронний ресурс] / Богдан Крук, Віра Рокошевська, Олег Білянський // Спортивна наука України. – 2015. – № 1 (65). – С. 58–65. – Режим доступу : <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/292>
18. Національна асоціація афазії США (National Aphasia Association) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.aphasia.org
19. Національна асоціація інсульту США (National Stroke Association) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.stroke.org
20. Національна асоціація осіб що наглядають хворих родичів (США) (National Family Caregivers Association) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nfcacares.org
21. Національний інститут неврологічних захворювань та інсульту США (National Institute of Neurological Disorders and Stroke - NINDS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ninds.nih.gov/disorders/stroke/stroke.htm
22. Рандомізовані контрольовані дослідження, систематичні огляди та доказові клінічні настанови у фізичній терапії – Physiotherapy Evidence Database (PEDro) – База даних доказів фізичної терапії.
23. Росолянка Н. Терапевтичний вплив фізичних вправ на функціональні системи в осіб із забоєм головного мозку [Електронний ресурс] / Наталія Росолянка, Богдан

- Крук // Спортивна наука України. – 2017. – № 6(82). – С. 49–53. – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/657/636>
24. Сайт «Пізнати інсульт» Національного інституту неврологічних захворювань та інсульту (NINDS Know Stroke homepage) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.stroke.ninds.nih.gov
 25. Систематичні огляди у галузі охорони здоров'я – Кокранівська бібліотека (Cochrane Library).
 26. Систематичні огляди, рандомізовані контрольовані дослідження, що стосуються втручання у ерготерапії – OTseeker.
 27. Українська Асоціація фахівців фізичної терапії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.physrehab.org.ua
 28. Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>

Базові компоненти обстеження та контролю стану пацієнта/клієнта фізичним терапевтом при порушеннях таких систем:

1. Серцево-судинна та дихальна системи

Симптоми, синдроми та порушення:

- ✓ кашель
- ✓ задишка
- ✓ запаморочення
- ✓ приступ ядухи
- ✓ біль
- ✓ включення у роботу допоміжних дихальних м'язів
- ✓ тахікардія
- ✓ ціаноз
- ✓ набряк
- ✓ аритмія
- ✓ посилене серцебиття
- ✓ ослаблене дихання
- ✓ жорстке дихання, патологічне бронхіальне дихання
- ✓ крепітація, хрипи, шум тертя плеври
- ✓ коробковий перкуторний звук
- ✓ тупий (притуплений) перкуторний звук
- ✓ тимпанічний перкуторний звук
- ✓ катаральні зміни
- ✓ підвищення кров'яного тиску
- ✓ зниження кров'яного тиску
- ✓ синдром дихальної недостатності
- ✓ синдром серцевої недостатності
- ✓ бронхообструктивний синдром
- ✓ загально інтоксикаційний синдром
- ✓ бронхо-легенево-плевральний синдром
- ✓ легеневе серце
- ✓ накопичення повітря у плевральній порожнині
- ✓ накопичення ексудату у плевральній порожнині
- ✓ плевральні спайки
- ✓ спадання легеневої тканини
- ✓ фіброз, склероз
- ✓ деструктивні зміни бронхів/легеневої тканини
- ✓ гіпер- гіпотонічний криз
- ✓ аритмії серця

Засоби та методи обстеження у фізичній терапії:

- ✓ опитування
- ✓ спостереження
- ✓ антропометрія
- ✓ пальпація
- ✓ перкусія
- ✓ аускультация
- ✓ функціональні тести
- ✓ спірографія
- ✓ пневмотахометрія

- ✓ пікфлоуметрія
- ✓ пульсооксиметрія
- ✓ вимірювання артеріального тиску

2. Опорно-руховий апарат

Симптоми, синдроми та порушення:

- ✓ біль
- ✓ набряки
- ✓ порушення амплітуди руху
- ✓ зменшення м'язової сили та м'язова атрофія
- ✓ зменшення м'язової витривалості
- ✓ порушення рівноваги та координації
- ✓ порушення рухових функцій (присідання, хода, хода сходами, нахил тулуба, ротація тулуба, хапання, відштовхування та притягування, піднімання та перенесення та інші)

Засоби та методи обстеження у фізичній терапії:

- ✓ опитування
- ✓ спостереження
- ✓ антропометрія
- ✓ пальпація
- ✓ суглобова гра
- ✓ визначення інтенсивності та динаміки болю
- ✓ оцінювання активного та пасивного руху
- ✓ вимірювання амплітуди руху у суглобах (гоніометрія тощо)
- ✓ визначення м'язової сили (мануальне м'язове тестування, динамометрія тощо)
- ✓ визначення м'язової витривалості
- ✓ визначення рівноваги та координації
- ✓ оцінювання рухових функцій (присідання, хода, хода сходами, нахил тулуба, ротація тулуба, хапання, відштовхування та притягування, піднімання та перенесення та інші)
- ✓ оцінка стану кукси

3. Неврологічні розлади

Симптоми, синдроми та порушення:

- ✓ біль
- ✓ набряки
- ✓ парези та плегії
- ✓ м'язова атрофія
- ✓ порушення м'язового тону
- ✓ порушення амплітуди руху
- ✓ порушення чутливості
- ✓ порушення стану свідомості
- ✓ порушення когнітивних функцій
- ✓ порушення зорових функцій та сприйняття
- ✓ просторово-зорові порушення
- ✓ зменшення м'язової витривалості
- ✓ порушення рівноваги та координації

- ✓ порушення рухових функцій (присідання, хода, хода сходами, нахил тулуба, ротація тулуба, хапання, відштовхування та притягування, піднімання та перенесення та інші)

Засоби та методи реабілітаційного обстеження:

- ✓ опитування
- ✓ спостереження
- ✓ пальпація
- ✓ оцінювання рухливості суглобів
- ✓ визначення м'язової сили
- ✓ визначення рівня і локалізації чутливості
- ✓ тестування рефлексів
- ✓ визначення м'язового тону
- ✓ визначення м'язової витривалості
- ✓ оцінювання рівноваги та координації
- ✓ оцінювання довільних рухових функцій
- ✓ тести, шкали для оцінки болю, рухових функцій та мобільності

Базові компоненти обстеження та контролю стану пацієнта/клієнта ерготерапевтом при порушеннях таких систем:

1.Серцево-судинна та дихальна системи.

а. Оцінювання симптомів та порушень з метою визначення їх впливу на заняттєву активність пацієнта/клієнта:

- ☐ біль
- ☐ зміни у диханні (задишка, ослаблене, жорстке, патологічне бронхіальне дихання)
- ☐ запаморочення
- ☐ приступ ядухи
- ☐ набряк
- ☐ порушення ритму і провідності серця, аритмія, тахікардія
- ☐ підвищення/зниження артеріального тиску
- ☐ надмірні зусилля під час виконання заняттєвої активності
- ☐ втома

Засоби та методи:

- ☐ опитування, бесіда
- ☐ спостереження
- ☐ функціональні тести
- ☐ пульсооксиметрія
- ☐ вимірювання артеріального тиску
- ☐ вимірювання частоти серцевих скорочень

б. Опитування з метою обґрунтування використання у програмі ерготерапії елементів заняттєвої активності, яка відповідає заняттєвим потребам та інтересам пацієнта/клієнта:

Засоби та методи:

- ☐ Бесіда, інтерв'ю
- ☐ Інструменти оцінки

в. Оцінювання елементів заняттєвої активності пацієнта/клієнта під час виконання програми ерготерапії з позиції:

- ☐ суб'єктивного ставлення пацієнта/клієнта до власного виконання елементів заняттєвої активності;
- ☐ рівня функціональної незалежності пацієнта/клієнта;
- ☐ якості та безпеки виконання елементів заняттєвої активності.

Засоби та методи:

- ☐ бесіда

- ☐ спостереження
- ☐ інструменти оцінки

2. Порушення діяльності опорно-рухового апарату

1. Оцінювання симптомів та порушень з метою визначення їх впливу на заняттєву активність пацієнта/клієнта:

- ☐ біль
- ☐ набряки
- ☐ порушення амплітуди руху
- ☐ зменшення м'язової сили, м'язова атрофія
- ☐ зменшення м'язової витривалості
- ☐ порушення функцій суглобів та кісток
- ☐ порушення рівноваги та координації
- ☐ порушення довільних рухових функцій

Засоби та методи:

- ☐ опитування, бесіда
- ☐ візуальна аналогова шкала болю
- ☐ огляд
- ☐ оцінювання рухливості суглобів
- ☐ визначення м'язової сили
- ☐ тести на визначення м'язової витривалості
- ☐ тести на рівновагу та координацію
- ☐ тести для оцінки довільних рухових функцій
- ☐ оцінювання стану кукси

1. Опитування з метою вибору і (обґрунтування) використання у програмі ерготерапії елементів заняттєвої активності, яка відповідає заняттєвим потребам та інтересам пацієнта/клієнта:

Засоби та методи:

- ☐ бесіда, інтерв'ю
- ☐ інструменти оцінки

2. Оцінювання елементів заняттєвої активності пацієнта/клієнта під час виконання програми ерготерапії з позицій:

- ☐ суб'єктивної оцінки пацієнта/клієнта
- ☐ рівня функціональної незалежності
- ☐ якості та безпеки виконання

Засоби та методи:

- ☐ бесіда
- ☐ спостереження
- ☐ інструменти оцінки

3. Неврологічні розлади

1. Оцінювання симптомів та порушень з метою визначення їх впливу на заняттєву активність пацієнта/клієнта:

- ☐ біль
- ☐ набряки
- ☐ парези та плегії
- ☐ порушення м'язового тону
- ☐ зменшення м'язової сили, м'язова атрофія
- ☐ порушення амплітуди руху
- ☐ порушення чутливості
- ☐ порушення стану свідомості
- ☐ порушення когнітивних функцій
- ☐ порушення функцій жування і ковтання

- ☐ порушення зорових функцій та сприйняття
- ☐ просторово-зорові порушення
- ☐ зменшення м'язової витривалості
- ☐ порушення рівноваги та координації
- ☐ порушення моторно-рефлекторних та мимовільних рухових функцій та реакцій ☐
- порушення довільних рухових функцій

Засоби та методи:

- ☐ опитування
- ☐ огляд
- ☐ пальпація
- ☐ спостереження
- ☐ оцінювання рухливості суглобів
- ☐ визначення м'язової сили
- ☐ визначення рівня і локалізації чутливості
- ☐ тестування рефлексів
- ☐ визначення м'язового тону
- ☐ визначення м'язової витривалості
- ☐ оцінювання рівноваги та координації
- ☐ оцінювання довільних рухових функцій

2. Опитування з метою обґрунтування використання у програмі ерготерапії елементів заняттєвої активності, яка відповідає заняттєвим потребам та інтересам пацієнта/клієнта:

Засоби та методи:

- ☐ бесіда, інтерв'ю
- ☐ інструменти оцінки

3. Оцінювання елементів заняттєвої активності пацієнта/клієнта під час виконання програми ерготерапії з позиції:

- ☐ суб'єктивної оцінки пацієнта/клієнта
- ☐ рівня функціональної незалежності
- ☐ якості та безпеки виконання

Засоби та методи:

- ☐ бесіда
- ☐ спостереження
- ☐ інструменти оцінки